

האליזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זלפה ואליאס ז"ל לבית חיימי
כט אב תשע"ט 1288 (שנה כד')

פרשת ראה

"ראה אנכי נתן לפניכם היום...." (יא,כו)

למה התחיל הכתוב בלשון יחיד "ראה" וסיים בלשון רבים "לפניכם"?
שלא יאמר האדם, אם רוב העולם הולכים בדרך זו שהיא רעה, מה אני
ומה כוחי כי אבחר ללכת לבדי בדרך הטובה? ולכן אמר הכתוב "ראה" בלשון יחיד, ראה את אשר לפניך,
עשה אתה את שלך ועל תגרר אחר בני אדם, אלא שים לבנגד עיניך מהו רצון השם יתברך גם אם רבים
טועים באיזו מצוה, תבחר אתה בדרך הטובה.
וסיים בלשון רבים "לפניכם", לומר לנו כי ניתנה התורה לכולם במידה שווה וכולם מחויבים לקיימה,
"היום" - שתהיה מתחדשת בעיניך בכל יום ותקיימה בהתלהבות ובשמחה.

"ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה" (יא,כו)

ישנם שני סוגים של "היום", יש היום של ברכה והיום של קללה.

"היום" - של ברכה הוא היום של עושי רצונו, שהמצוות הם נר לרגליהם בבחינת "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם" ומנצלים הם את ימיהם לעשות מצוות ומעשים טובים, ואילו "היום" - של קללה הוא היום של הרשעים שאומרים "אכול ושתה כי מחר נמות" ומנצלים הם את ימיהם להנות מה שיותר מהעולם הזה ומהתאוות החומריות שהוא מציע, והחכם עיניו בראשו יבחר ב"היום" של ברכה ויטב לו בעולם הזה ובעולם הבא.

"בנים אתם לה' אלוהיכם" (יד,א)

"בנים אתם" - אפילו שוגגים, "אתם" - אפילו מזידים, "אתם" - אפילו מוטיעין. אפילו שחוטאים אתם בין בשוגג ובין במזיד נקראים בנים למקום.

אל האדמו"ר מסקלוב הגיע חסיד אחד שהוא מודאג מאוד, שאל אותו האדמו"ר: "למה נפלו פניך?", השיב לו: "כל רכושי עלה באש לפני כמה ימים", אמר לו האדמו"ר: "טוב שאתה יהודי שאלוהיך חי וקיים שאם גוי נשרף לו רכושו גם אלוהיו נשרף עימו, עליך לברך 'ברוך אתה ה' שלא עשני גוי'". (אמרי חן)

חודש אלול - החשבון

רבי סעדיה גאון נדד פעם בין העיירות כשהוא מסווה את זהותו. הוא התאכסן בעיר אחת אצל יהודי שכיבדו ונהג בו מנהג הכנסת אורחים ללא דופי.
תוך כדי האירוח נודע לאנשי העיר כי האורח הוא רבי סעדיה גאון, באו כל חשובי העיר לבקרו וכיבדוהו בכבוד רב.
כאשר ראה זאת בעל הבית התאמץ אף הוא לכבד את אורחו בכל דרך שהשיגה ידו ואף יותר מכך. כשעמד האורח להמשיך בדרכו נפל המארז לרגליו והחל לבקש את סליחתו על שבימים הראשונים לא כיבדו כראוי.

העלון מוקדש לעילוי נשמת חסיבה בת מסעודה ז"ל שפקודתה ב-ה' באלול ת.נ.צ.ב.ה

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעות קיץ * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעלי"ט 48:48-49

כניסת שבת: 6:49 יציאת שבת: 7:38 יציאת ש"ס ר"ת: 8:26

ה. אברכים ובני ישיבות שאם ישכימו לסליחות עלולים להתבטל מסדר לימודם מחמת עייפות וכן מורים, מלמדים, פועלים ושכירים שאם ישכימו לסליחות לא יוכלו לעשות מלאכתם נאמנה פטורים, מ"מ ישכימו במקצת הלילות בחודש אלול ובעשרת ימי תשובה, ומה טוב אם יאמרו סליחות בבוקר קודם שחרית או בערב לפני מנחה [כאמור לעיל] (חזו"ע עמ' ח-ט).

ו. עדיף לומר תיקון חצות מאשר להשכים בעוד לילה לאמירת סליחות, ולכן מי שאינו יכול לקיים שניהם יעדיף אמירת תיקון חצות [שאלית יוסף ח"א עמ' ח, אור ללון ח"א סי' יב, בל"ח ש"א וישלח סי' טו], ואם אומר את תיקון חצות ומיד אומר (בתוך חצי שעה) את הסליחות יאמר את הווידוי בסליחות ולא בתיקון חצות [וכה"ס סי' א' ס"ה כג, אור ללון ח"א פ"מה ס"מה, עין ילקו"י חק"ס סי' א' עמ' לו]. (שהווידוי של הסליחות מעלתו גדולה מזו של וידוי של תיקון חצות של יחיד).

ז. הווידוי הוא האופן המעשי של התשובה יחד עם חרטה בלב והקבלה לעתיד ולכן בנוסף לווידי יתחרט בלב על המעשים הרעים וגם "יקבל לעתיד" שלא ימשיך לעשותם (מועדים וזמנים ח"א סי' נז).

ח. המנהג הוא שהחזן אומר את הווידוי בקול רם והציבור בלחש (ולקו"י ח"א עמ' שמג). הטעם: היחיד מתוודה בלחש כדי שלא ישמע איש וידוי חברו ויכלם, לפי שצריך לפרט חטאיו אבל ש"צ שמתודה באופן כללי בעד כולם צריך להשמיע קולו לרבים למען יזכרו וישוּבו (ולקו"י בשם ש"ס הרמ"ע מפלנו סי' קכ).

ט. צריך לומר את כל נוסח הווידוי גם שהוא בטוח שלא חטא בפרט מסוים המוזכר שם (ק. ולקו"י סי' קל"ח ס"ד). ואם יודע שחטא באיזה פרט שלא מוזכר בנוסח ראוי שיפרטו בלחש (ש"ע סי' תרז ס"ב).

י. בעת אמירת הווידוי צריך לעמוד ולשוּח מעט (ש"ע סי' תרז ס"ג) ולא להיסמך על שום דבר [באופן שאם ינטל הדבר יפול] (מג"א ס"א). אבל זקן או חולה מותר להם להיסמך בווידי (וכה"ס סי' קל"ח ס"ב יב).

יא. יאמר את הווידוי בנחת ובמתנינות ולא במרוצה ובלא הבנה, ויאמר בלב נשבר ונדכה וידע לפני מי הוא מתודה, ובשעת הווידוי עליו להכות ביד ימינו באגרוף על הלב בצד שמאל הכאה אחר הכאה בנחת [שאלית יוסף ח"א עמ' רט] על כל מילה מהווידוי [מקום ההכאה 4 אצבעות מתחת לחזה (בכ"ח ש"א סי' תש"ג, תורת מועדים סי' א' ס"ט)].

יב. אמירת הסליחות צריכה להיות בכוונה, בנחת, במתינות ובהכנעה יתירה. ויש לכוון באמירת י"ג מידות [באמירת ה' ה' ביג' ישים רווח ולא יאמרם ברצף], והחשוב ביותר בעת אמירת הסליחות והווידוי הוא לפשפש במעשים ולשוב בתשובה שלימה ולא לצעוק ולסלסל מבלי להבין (ס).

יג. יכול כל אדם להצטרף לסליחות מביתו ולצאת ידי חובה בזה, כאשר מאזין לשידור חי ברדיו או בלוויין אף על פי שאין אצלו מניין וכן לענות "אמן" על קדיש, קדושה ויג' מידות (ולקוט יוסף ימים נוראים לרש"ל יתחב"י יוסף סי' א' תקפ"א סי' י' עמ' י-ח וכן סובר הרש"ל צ' עובדיה יוסף זאז"ל, מקור הכרעה לגר"פ טולנט ח"ב פ"עו ס"ה) [יש חולקים כגון: הרב בן ציון אבא שאול ועוד (ש"ס אור ללון ח"א פ"א ס"ד, ש"ס דכ"י דוד ח"ב לגר"ד טרעני אור"ח סי' מ ועוד)].

יד. האשכנזים נוהגים לתקוע בשופר בכל יום בשחרית (הרמ"א סי' תקפ"א ס"א) אך הספרדים לא נהגו כן, מ"מ יש נוהגים לתקוע בשופר בסליחות בשעת אמירת י"ג מידות ובקדיש האחרון של הסליחות (תורת מועדים סי' א' ס"א) ויזהרו שלא לגרום הפרעה לשכנים שישנים (ס"ס א' חזו"ע עמ' כד).

טו. הקטעים בסליחות שתקנו בלשון ארמית אין ליחיד לאומרם אלא בציבור וכן י"ג מידות אין לאומרם ביחיד, אבל רשאי בדרך קריאה בעלמא בטעמי המקרא (חזו"ע עמ' א).

טז. המשכים קום באשמורת הבוקר לומר סליחות [צריך לברך ברכת התורה קודם אמירת סליחות (חזו"ע עמ' ה)]. צריך להיזהר שלא ישן בתפילת שחרית, ומה גם שהוא מעוטר בתפילין שאסור לישון ויצא שכרו בהפסדו. ומי שאינו יכול להיזהר בזה עדיף שיאמר סליחות בחצות או לפני מנחה כדי שיוכל להתפלל שחרית כראוי (תורת מועדים סי' ו).

זז. שליח ציבור הרצוי ביותר הוא בן תורה, (היודע ניגוני הסליחות) ועדיף מכל חזן אחר, ועדיף שיהא בן שלושים, נשוי (ולקו"י ח"א עמ' טו).

יח. נוהגים שהכותב מכתב לחברו בחודש אלול, כותב בתחילת המכתב: "לשנה טובה תכתבו ותחתמו" (וכה"ס סי' תקפ"א ס"ק יח, חזו"ע עמ' כז) וה"ה בכל מכתב שנשלח במידה הדיגיטלית כדואר אלקטרוני וכדו' (ד.ע.).

יט. על פי דין יש לבדוק מזוזות פעם ב-3.5 שנים (ש"ע יו"ד סי' רלא ס"א), מ"מ ממידת חסידות יש לבדוק תפילין ומזוזות כל שנה בחודש אלול (ש"ס יח"ד ח"א סי' מט).

וכשיש צרות בבית יש לבדוק את המזוזות בחודש אלול ולא לחכות ל-3 שנים (כה"ס יו"ד סי' רלא, קול יעקב ס"ק ג, רוח חיים פלאגי"ס, פת"ש ס"ק ג ס' ועוד).

אחים ואחיות יקרים! עומדים אנו בפתחו של חודש אלול – חודש הרחמים והסליחות, שידו של הקב"ה פשוטה לקבל שבים יותר מבכל זמן אחר בשנה, זה הזמן לשבת ולהחליט על מה לחזור בתשובה ולא לחכות לרגע האחרון שאז טרודים בהכנות הרבות לחג.
משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

התפלא רבי טעדיה ואמר: "הרי נהגת בי מנהג הכנסת אורחים למופת!"

השיב לו המארח בצער: "אילו הייתי יודע את רוס מעלתו הייתי מכבדו לאין ערוך יותר!"

אמר רבי טעדיה גאון: "אוי, ריבונו של עולם! אף אני צריך לבקש ממך מחילה על שלא עבדתיך בעבר כגדולתך. הרי בכל יום ויום אני מבין יותר את גדולתך ורוממותך, ועלי לשוב בתשובה על שאתמול לא עבדתיך ולא כיבדתיך כראוי לך".

* * *

נמצאים אנו בפתחו של חודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, **שוא חודש ה"חשבון"**.

וכשם שבעל עסק בכדי שיהיה עסקו מצליח ומשגשג וייתן רווחים, צריך הוא מזמן לזמן לעשות מאזן ולתקן את כל החסרונות והלקויים שבעסקו, שאם לא כן העסק יקרוס ויתמוטט.

כך גם ברוחניות בעבודת ה' יתברך, כל אחד מישראל ודרגתו הרוחנית הן העוסק בתורה והן בעל עסק, צריכים לערוך חשבון נפש מכל אשר עבר עליהם במשך השנה ולתקן ולעשות תשובה על עבירות שבידיהם הן בבין אדם למקום והן בבין אדם לחברו. וחשבון זה ראוי לעשות בכל יום מימות השנה ולפחות פעם בשבוע כדי שיוכל לזכור ולתקן נכדאי לייחד לזה זמן קבוע. כמו כן כדאי להכין מחברת "תודות" בה נרשום בכל יום 10 תודות לה' יתברך [כגון] "על הבריאות, על הילדים הבריאים ושיש בכלל ילדים, על האוכל שמצוי לפני, קורת גג שלאשנו וכדו' וכשיראה כמה הוא צריך להודות לה' יתברך על רוב חסדיו עימו, יבין כמה הוא "חייב" לה' יתברך וכמה הוא צריך לחזור בתשובה על המעשים הרעים שבידו כנגד הטובות האינוספיות שה' עושה עימו שעה שעה במשך עשרות שנים, והעושה כן יזכה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

מעשה שהיה במידה שאדם מודד מודדים לו

אני עוסק בחינוך הדתי. בארבע השנים הראשונות שלי בהוראה לא היה לי אפילו יום אחד טוב, לא הצלחתי להשתלט על התלמידים, הם לא שמעו לי, לא למדו והציקו לי בדרכים שקשה לתאר.

בארבע השנים הללו עברתי ארבעה מוסדות. כל מוסד החזיק אותי כשנה, כאשר בסביבות תמוז תמיד הגיעה הזמנה אל חדר המנהל, והשיחה המוכרת: "תראה אתה משתדל מאוד, אבל זה פשוט לא הולך". בשנה הראשונה ניסיתי להיות חברמן עם הילדים, אך מהר מאוד הם ניצלו את זה. בשנה השנייה הייתי קשוח ואז החלו בעיות עם ההורים, נאלצתי לרכך את עמדותי והילדים החלו לתקוף אותי ללא רחמים. בשנה בשלישית ניסיתי להיות נחמד מצד אחד וקשוח מצד שני אבל הילדים היו צד שלישי והם פשוט התעללו בי בלי לחשוב על הצדדים שלי. השיא היה לקראת סוף השנה הרביעית, הם פגעו בי בצורה כזו, שכבר שאלתי את נפשי למות. הלכתי לאחד הרבנים שלי בשיבה וסיפרתי לו מתוך בכי על הבעיות שלי בחינוך, הוא חיכה זמן רב עד שיכולתי לדבר ואחר כך עודד אותי וחזק אותי ונתן לי כמה עצות.

לפני שהלכתי, הוא הוסיף ואמר: "אני רוצה שתזכר, אולי היה מורה שהצקת לו, ומשלמים לך משמים מידה כנגד מידה".

לא הייתי צריך לפשפש הרבה בזיכרוני, מיד נזכרתי במורה גלזמן (שם בדוי) שאני וילדי כתתי ממש התעללנו בו. היינו מחקים אותו, צוחקים לו בפנים, והוא היה מתרגז וצורת. הוא היה דווקא מורה חביב, רק זקן מדי. הוא תמיד היה מספר לנו על אלפי תלמידים שהיו לו במשך השנים ועד כמה הוא סובל מאיתנו. החלטתי, אני חייב לבקש ממנו מחילה.

איתרתי את כתובתו והגעתי אליו יום אחד אחר הצהריים, ראיתי מולי אדם קשיש, חולה ורזה. שאלתי אותו בחשש אם הוא זוכר אותי, הוא השיב "לא".

סיפרתי לו שאני עוסק בהוראה והוא שאל איך זה הולך, השבתי לו שלא הולך לי, שהילדים מציקים לי ושאני חושב לפרוש. הוא נאנח והחל לספר כמה היו קשות שנותיו האחרונות בתחום ההוראה. וכיצד פרש לאחר שקיבל שבץ מוחי בעקבות הרוגז. "הילדים האלה נתנו לי משמעות לחיים, אך באותה מידה קיצרו לי אותם" – נאנח. העזתי לומר לו שאני חושב שאני מאותם ילדים שקיצרו לו את החיים וכי באתי להתנצל ולפייסו. הוא מאוד התרגש והתברר שהוא כן זוכר אותי ואת ילדי כיתתי. שוחחנו והסברתי לו כי אני מרגיש חוסר הצלחה בגלל התנהגותי הנוראה כלפיו. הוא מחל לי ואחר התחיל לבכות, לאחר שנרגע הוא אמר שהוא אינו בוכה על מה שעשיתי לו אלא על חייו הוא, "נכשתי לא רק עם תלמידי אלא גם עם בני היחיד שנסע לחו"ל וניתק עימי קשר.

"מה אוכל לעשות לכפר על עוונתי כלפיך?" שאלתי.

הוא השיב: "אני חולה ונוטה למות, אני רוצה שתארגן כמה שיותר תלמידים להלוויה שלי, אם הם יבואו יכול להיות שהם יזכרו את שדרשתי מהם וישפרו את מעשיהם בין אדם לחברו ובין אדם למקום וע"י כך ירבו זכויותי! נותרתי לבד ואין אפילו מניין שילווה אותי, אין מי שיאמר אחרי קדיש... אני חייב שילוו אותי, לבד אני פוחד. יש הרבה תלמידים הנושאים רגשות אשמה כמוך, אולי הם יסכימו לבוא כדי לכפר על זה".

עברו כמה חודשים, יום אחד אשתו התקשרה וסיפרה שמצבו מחמיר, כעבור יומיים הוא נפטר. התחלתי במסכת הטלפונים, תוך 5 שעות ידעו אלפי בוגרים על ההלוויה.

היתה זו הלוויה שלא ראו מזה שנים, תושבי השכונה עמדו מופתעים למראה אלפי האנשים שהגיעו להלווייתו של המורה הצנוע והשקט, היתה זו הלוויה וגם פגישת מחזור.

בהלוויה הספדתי אותו וגם מנהל בית הספר, התרגשתי מאוד כשדיברתי על כך שהחיים חולפים וכמה צריך לנצל את הזמן ולתקן את מה שניתן. בסוף כולנו אמרנו קדיש, כל התלמידים שלו, אלפי אנשים. מעבר למה שנתתי למורה שלי נתתי לעצמי – השתנתי.

עזבתי את ביה"ס היסודי והתחלתי ללמד בתיכון, אני מצליח שם מאוד. הסיפור עם המורה שלי נתן לי הרבה כוחות והסתכלות חדשה על החיים שסייעה לי מאוד בדרכי בחיים.

ביום השנה לפטירתו כל התיכון מתכנס לשמוע את הסיפור המיוחד שלי שלאחריו אני אומר קדיש, לפחות פעם בשנה אני עולה לקברו ומסתבר שתמיד נוספים לערימה עוד מספר אבנים. נראה שאני לא היחיד שחש רגשי אשם.

(אנשים מספרים על עצמם - ולדר חיים)

הלכות חודש אלול

פינת ההלכה

א. מראש חודש אלול ואילך, ארבעים יום קודם יום הכיפורים הם ימי רצון סליחה וכפרה לישראל לפי שאז ה' קרוב לבניו וידו פתוחה לקבל שבים יותר מזמן אחר (קט"ז ס"ו קמ"א ס"ח) וראוי להזדרז בתשובה, תפילה וצדקה בחודש זה (קט"ז ס"ט). וטוב יותר בימים אלו להרבות בסליחות ותחנונים עם הציבור מללמוד (כ"ה ס"ו תקפ"א ס"ק ז') ודווקא אם מתבטלים קצת מהלימוד, אבל אם כל הלימוד כמעט נהרס כתוצאה מעייפות [כשקמים לסליחות מוקדם בבוקר] עדיף שימשיכו בלימודם כרגיל (חזו"ע ימים נוראים עמ' ט). [וינהגו כבסעיף ה'].

ב. יהא האדם ירא וחרד מאוד בחודש אלול מאימת המשפט הקרב ובא, ולא יאבד ימיו לבטלה אלא יפשפש במעשיו בכל יום ויום ויתקן את הדרוש תיקון, וזה היה ראוי לעשות כל ימות השנה, אך לפחות יעשה כן בימים אלו (האח"ל במורה נבוכים קמז).

ג. נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות (קט"ז ס"ו תקפ"א ס"ח), הספרדים מתחילים מ-ב' באלול (יום שני) (ס"ט מ"א ס"ק ז') והאשכנזים מתחילים ב- כ"ב באלול (הכמ"א ס"ט) ואין אומרים סליחות בשבת.

ד. הזמן הראוי ביותר לסליחות הוא באשמורת הבוקר לפי שבשעה זו מתעוררים חסדי ה' (כ"ה ס"ט ס"ק ז') וזמנה מחצות לילה, אבל מצאת הכוכבים עד חצות לילה אסור לומר סליחות (האח"ל בכרכי יוסף ס"ק ז') מ"מ כשלא מתאפשר [באשמורת הבוקר, ובחצות] אפשר לומר סליחות בשעות הבוקר קודם שחרית או אחה"צ לפני מנחה (יח"ד ח"א ס"ו מנ).